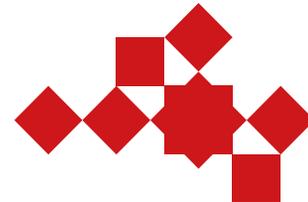

Arqueologia, què és?

Obra: **Fragment d'una guixeria, amb decoració epigràfica**, procedent del Castell Formós. Museu de la Noguera, MN 426

Introducció

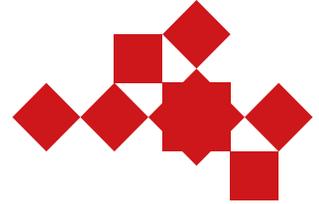
La revolta del comte Jaume II el Dissortat contra el rei Ferran d'Antequera va suposar la destrucció total del castell. El setge de les tropes reials va ser implacable i va desencadenar una veritable destrucció del palau.

El fet que el palau resultés totalment destruït comporta molts problemes arqueològics, com ara les dificultats de fer-ne la reconstrucció o per determinar-ne l'atribució. La feina de les persones que s'ocupen de l'arqueologia és exactament aquesta: mirar i observar molt bé els fragments que es troben, la seva posició dins de l'espai, la qualitat de la manufactura i el seu estat de conservació. A partir de tots aquests elements, i provant de llegir no tan sols els documents, sinó també les imatges, es fan unes hipòtesis de reconstrucció.

Activitat

- Aquesta metodologia és típica de la investigació històrica i arqueològica: recollir el màxim d'informació possible a partir dels documents, fer una hipòtesi i extreure, si és que es pot, unes conclusions.
- Hem de pensar, però, que els documents no són sempre unes pàgines de llibres o registres d'arxiu, sinó que el primer document amb què treballen les persones que es dediquen a l'arqueologia i a la història de l'art són els monuments o els fragments de les obres.
- Per exemple, de la construcció del castell de Balaguer coneixem: la data i el motiu de la fundació del castell de Balaguer, gràcies a una font àrab, que explica que, l'any 284 de l'Hègira (897), el senyor de la Frontera Superior Lubd b. Ahmad al-Qasi va atacar el castell d'Aura a la demarcació de Barcelona, i que, després d'haver matat el comte que hi vivia, Anqadid ibn al-Mundir (Guifré el Pilós), va començar la construcció del hisn Balaghí en els districtes de la llunyana Lleida. La construcció del castell respon, per tant, a la intenció de fortificar la frontera i de crear un lloc purament defensiu i estratègic.
- Observant molt bé la decoració del palau d'aquell moment, ens adonem que es tracta d'una decoració exquisida i exclusiva, que només podia ser encarregada per algú amb molt poder. Quin personatge voltava per la zona de Balaguer a mitjan segle XI que en pogués ser el responsable?

- Hi ha diferents indicis que ens acosten a la figura d'Hixam III, l'últim califa de Còrdova:
 - al palau de Balaguer hi ha cort. Això vol dir que hi ha lectors de l'Alcorà, savis... i tot un seguit de personatges que formen part de la cort al voltant d'una autoritat.
 - Hixam III va exiliar-se de Còrdova i va refugiar-se a les terres de Lleida a mitjan segle xi.
 - el taller que realitza les guixeries del castell és un taller que ve directament de Còrdova.
 - en un dels fragments de guixeria apareguts al castell hi ha un motiu epigràfic, que correspon a una sura de l'Alcorà en la qual es llegeix "m'he sotmès completament a Déu". Els experts en Islam asseguren que una afirmació com aquesta només podia ser utilitzada per un descendent de Mahoma.
 - Hixam III va ser l'últim membre de la dinastia dels Omeies, descendents directes de Mahoma.
- Aquesta podria ser la confirmació del que hem dit fins ara: amb l'anàlisi dels fragments, de les obres d'art, dels documents i dels monuments, podem reconstruir la història d'un lloc, d'un poble, d'una ciutat o, si no tenim prou elements, podem construir unes quantes hipòtesis!

Libres

Montserrat Balada Herrera, *La buscadora de tresors*, El Cep i la Nansa Edicions, 2018

Didier Cornille, *Who Built That? Bridges: An Introduction to Ten Great Bridges and Their Designers*, Princeton Architectural Press, 2016

Susanna Isern, Rocío Bonilla, *El gran llibre dels supertresors importants de debò*, Flamboyant, 2020

José Maria Vieira Mendes, Madalena Matoso, *A cosa serve?*, Topipittori, 2020

Indicacions

Aquesta és una activitat d'observació i escolta que ens permet parlar de l'ofici i de la metodologia de l'arqueologia, així com de l'epigrafia, i començar a educar la mirada per construir un pensament crític.

Per reflexionar

A l'escola es poden treballar el patrimoni i l'arqueologia com a metodologia per a organitzar les informacions i l'estudi.